

چرایی توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات و توجه به فضای مجازی در آموزش و پرورش

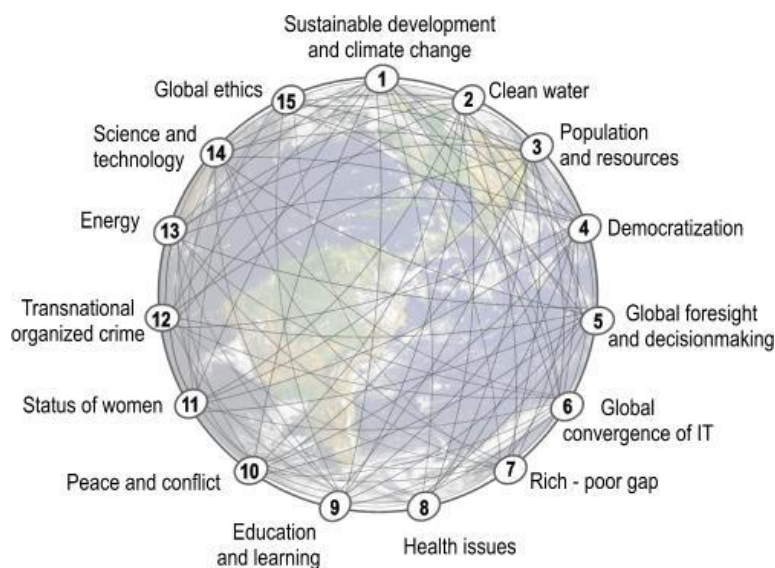
وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ ﴿١٤﴾ لَقَالُوا إِنَّمَا سُكَّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ ﴿١٥﴾ سورة الحجر
و اگر دری از آسمان بر آنان می‌گشودیم که همواره از آن بالا می‌رفتند، قطعاً می‌گفتند در حقیقت ما چشم‌بندی شده‌ایم بلکه ما مردمی هستیم که افسون شده‌ایم

توسعه فناوری های نوین بخصوص پدیده فناوری اطلاعات و ارتباطات و تحولات متأثر از آن با شتابی غیر قابل پیش بینی همه ابعاد زندگی بشر را تحت تاثیر قرار داده و سبب ایجاد فرصت شگرف و یا به تعبیر بهتر فضای لاینتهای بنام فضای مجازی شده که با محیط فیزیکی و یا جهان مادی و تمام دستاوردهای زندگی و تجربه های قبلی بشر کاملاً متفاوت و سبب شگفتی و تعجب غیر منتظره به بیان آیه شریفه فوق افسون انسان امروزی شده است. ویژگی های این فضا منحصر به خود، خاص و تجربه نشده است سرعت و شتاب تغییر در آن قابلیت نمایی داشته و قابل پیش بینی نیست. ویژگیهای همانند سرعت و شتاب تغییرات، انتزاعی بودن، فراگیری مستمر، فرا متغیری، جهانی بودن، عدم نیاز به ساخت و تجربه فیزیکی، قابلیت زایش بدیع و مولد بودن، خدمات همه جا حاضر، دسترسی پایدار، اختیار انتخاب متنوع و گسترده، هویت های نوظهور، نمادها و ادبیات ویژه (ای موج هاواستکرها...), گوته گویی و گوته نویسی، رها شدگی، تکرارپذیری، بی نهایتی، ربات های انسان نما، شخصیت های مجازی، واقعیت های مجازی، هوشمندی اشیا و محتواها، اوج خواهی بی پایان، آرمان گرایی، اخلاقیات و عرف های شخصی شده، سریع شدن فضا، چند رسانه ای، شبیه سازی و... چالش های اساسی را برای انسان امروزی به بار آورده و همواره شرایط، موقعیت و نقش های جدیدی را ایجاد و یا مداوم جابجا و تعویض میگردد. شهروندان این فضا همه مهم، تاثیرگذار و بازیگران و نقش آفرینان واقعی محسوب می شوند میزان تاثیرگذاری تابع شایستگی ها و توانمندیهای عصر دانایی می باشد. شهروندانی با خصوصیات و شخصیت ویژه دوفضایی (فیزیکی، مجازی)، سازگار با شرایط تغییر مستمر، خلاق و نوآور، پذیرنده و تاثیرگذار، خدمات دهنده و خدمات گیرنده، سهام و مشارکت کننده در تولید و عرضه،... و نهایت دارای ارتباطات فردی، منطقه ای و جهانی مبتنی بر دانایی و خردورزی بوده که در تعامل بین همه افراد، عوامل و منابع (زیرساختی، محتوایی و پردازشی و...) که نیازمند شایستگی و قابلیت ها شخصی و هوشمندی ویژه است. گفتمان و ادبیات این فضا متفاوت و مداوم در حال زایش است نوپدید ها و پیدایش های جدید شگفت انگیز فرهنگ و ادبیات و آموزش و سبک زندگی کشورها را به شدت دستخوش تغییر کرده، مرزهای جغرافیای و قاره ها در هم نوردیده و فضای نفوذ (IP) تعیین کننده مرزها و قلمرو نفوذ کشورها و قدرت ها (شرکت ها و خدمات دهندگان) می باشد.



البته زمانیکه برای اولین بار واژه فضای مجازی توسط ویلیام گیمسبون - نویسنده کانادایی در رمان های علمی- تخیلی به سال 1982 مورد استفاده قرار گرفت تصور فضایی تخیلی بوده که از اتصال رایانه هایی پدید آمده و تمامی انسان ها، ماشین ها و منابع اطلاعاتی در جهان را به هم متصل کرده اند که بر ساخته از محیط اطلاعات نامرئی اشکال مختلفی به خود بگیرد وی برای کمک به فهم این موضوع و مفهوم سازی و ارائه یک تصویر خوب و مناسب از فضای مجازی به تعریف اجزای فضا از طریق اینترنت می پردازد.

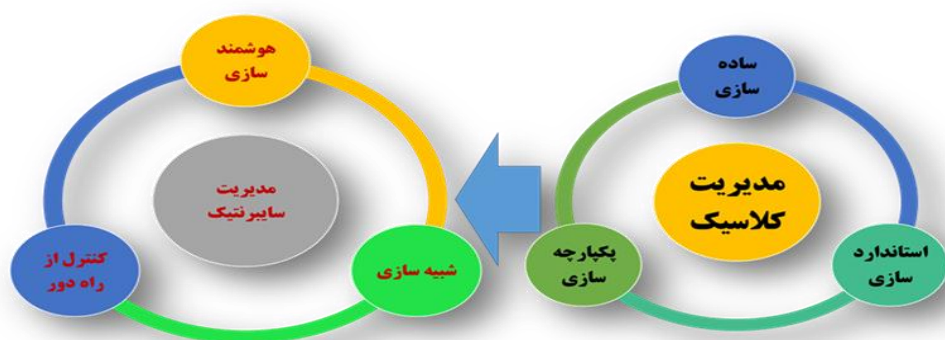
اما آنچه برای ما امروز شاهد آن هستیم نه تنها فضای مجازی بلکه واقعیت مجازی است که در دنیای واقعی با استفاده از فرصت های فناوری اطلاعات و ارتباطات خلق شده است. برای زندگی در هزاره سوم عصر دوج جهانی (دوفضایی) دیگر برنامه ریزی و توجه به مقتضیات کشوری و منطقه ای پاسخگو نیست بلکه باید جهانی اندیشید و برنامه ریزی کرد و محلی اجرا داشت به منظور فایق آمدن بر چالش های جهانی و پاسخگو بودن به خواسته های شهروندان هزاره سوم هممکشورها با نگاه توجه به کلان روندهای جهانی با اتخاذ رویه های مشترک به بررسی چالش و تدوین برنامه های عمل متناسب اهتمام دارند در برنامه هزاره سوم 15 چالش اصلی مورد توافق همه کشورها قرار گرفت که در شکل زیر آورده شده است.



همانگونه در شکل مشخص است یکی از چالش های اساسی انسان هزاره سوم (قرن 21) تحولات جهانی عرصه آموزش، پرورش و یادگیری است. مسئولیتهای آموزش و پرورش هر کشور و موسسه ها و نهادهای آموزشی در عصر جهانی شدن دستخوش تغییرات و دگرگونیهای عمیق فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فناوری های نوپدید شده و جزو مسایل بسیار حساس می باشد. چرا که آموزش و پرورش و نهادهای آموزشی و تربیتی از یک سو باید نقش فعلی خود را برای پاسخگویی به نیازها، ویژگیها و اولویتهای دولت و ملت حفظ کرده و از سوی دیگر باید برای دست یابی به توسعه خود و تربیت شهروندان امروزی و آینده در تراز کیفیت جهانی و همخوانی و پاسخگویی به نیازهای بازار جهانی با همه کشورها و سیستم های آموزشی همکاری و رقابت مستمر داشته باشند. بدین سبب چاره ای جز شناخت دقیق و عالمانه از وضعیت فعلی و پیش رو و نیز رصد آینده و یا بعبارت بهتر آینده پژوهی و آینده نگاری در کسب و تولید دانش و اطلاعات، خلاقیت، نوآوری و تربیت نسل تمدن ساز برای زمان حال و آینده را ندارد. یکی دیگر از 15 چالش برنامه جهانی هزاره سوم حکمرانی جهانی فناوری اطلاعات است که از چالش اصلی و تاثیرگذار جدی برای همه برنامه های توسعه بخصوص آموزش و پرورش کشورها محسوب می شود. بدیهی است که آموزش و پرورش برای فایق آمدن بر این چالش عظیم باید علاوه بر شناخت و آگاهی مناسب و تقویت همه جانبه مولفه های کلیدی توسعه نظام آموزشی

می بایست نسبت به شناخت و تحولات نمایی فناوری اطلاعات و ارتباطات و نوپدیده‌های متاثر از آن همانند فضای مجازی و نحوه مواجهه شدن و مدیریت هوشمندانه در این چالش بزرگ اقدام نماید تا آن را تبدیل به فرصت طلایی کرده و مخاطرات تحولات حکمرانی جهانی فناوری و نو پدیده‌های متاثر از آن را در آموزش و پرورش با اقدام و عمل قابل اعتماد و اطمینان بخش و متناسب حذف کند.

بدون هیچ تردید و مسامحه باید پذیرفت که ایندو چالش اصلی هزاره سوم و تاثیر و تاثر آنها در کنار چالش های دیگر نقش تعیین کننده ای را برای تغییر نگرش و باور مدیران و تصمیم گیران، سیاست گذاری و تعیین راهبردها، برنامه ریزی و عملکرد آموزش و پرورش داشته و نمی توان نگاهی مستقل به تغییر و تحولات چالش های بیان شده بخصوص دو چالش آموزش و یادگیری و حکمرانی جهانی فناوری اطلاعات و ارتباطات و اثر هر کدام در سطح ملی و بین المللی داشت . **ضرورت توجه به تفکر خلاق و واگر در بهره مندی هوشمندانه و تلفیقی با نقش تنظیم کنندگی حکمرانی فناوری اطلاعات در ارتقای کیفیت نظام آموزش و پرورش هزاره سوم از الزامات اساسی است.** تعیین سازو کارها و ساختارهای متناسب و منعطف برای این مهم از ضروریات اجتناب ناپذیر می باشد. اگر توسعه فناوری و حکمرانی فضای مجازی را استمرار یا تکمیل فضای واقعی (فیزیکی) بدانیم و این پیوستگی را در معنای جهان حقیقت ببینیم دیگر الگوی های تفکری و مدیریتی تک جهانی (فضایی) و کلاسیک پاسخگو نبوده و دریافت واقعیت های فردی و اجتماعی با این الگوی امروزی امکان پذیر نیست. فهم جهان حقیقت بدون درک دو جهان فیزیکی و مجازی خطای جدی و جبران نشدنی است. ظهور فرا متغیرهای همچون فراگیری، فرادانسی، فرامکانی، فرازمانی، فرا جهانی، فرامتنی، فرارسانه ای، سیال بودن، تشدید کردن واقعیت، سریع شدن فضا، شخصیت های مجازی، ربات ها، اینترنت اشیا، اینترنت هوشمند و ... زندگی انسان هزاره سوم را بحدی تحت تاثیر قرار داده که نیازمند ایجاد و یا تعریف جدیدی از قواعد، روابط ساختارها و سازمان ها، گفتمان، شیوه برخورد، آسیب ها، فرصت ها، نیازها، خواسته ها و سبک زندگی می باشد. باید مدیریت و ساختار کلاسیک به مدیریت و ساختار سایبرنتیک تغییر تغییر یابد.



البته با وجود مزیت های بسیار متنوع و گسترده که بخشی از آن بیان شد در این فضای نوپدید آسیب ها و مخاطرات زیادی همانند زود دیر شدن ها، عدم جبران ها، ناکارآمدی های زودرس، تشدید فاصله ها در حین همجواری، بی سوادی مدرن، پنهان کاری ها، بی تفاوتی، ناامیدی، احساسات منفی، پرخاشگری و خشونت، عدم وفای به عهد و قول ها، کلاهبرداری و قمار بازی اینترنتی، اعتیاد اینترنتی، دوستی های مجازی، وب گردی، سندرم اطلاعات مخرب، تجارت حرام، ربا، گسست بین نسلی، سست شدن اعتقادات و باورها، تحریف، تغییر ارزشها، رکود اخلاقیات، تقلب، شخصیت های مجازی، نحله ها و عرفان دروغین و تخریب کننده، اغواکننده، و... تهدید کننده سلامت و امنیت و آسایش اجتماعی و عامل مخرب جدی برای برنامه

های آموزش و پرورش کشورها محسوب می شود که بدون درک درست و شناخت واقعی از روندها ، رویه ها و پدیده های جدید و علت های آن و تغییر نگاه در توانمندسازی منابع و ساختار و مراقبت های ویژه در سیاست گذاری و تدوین قوانین و چارچوب گذاری در همه ابعاد و عرصه ها نمی توان خدمتی کارآمد و اثربخش و با کیفیت در تراز رقابت جهانی در فضای ایمن و سلامت داشت. در سطح برنامه هزاره سوم برای فایق آمدن به چالش ها در عرصه آموزش و پرورش عمومی دیگر تنها خواندن، نوشتن و حساب کردن (3R) بعنوان هدف اصلی در با سواد کردن قلمداد نمی شود بلکه ایجاد شایستگی های پایه با (4C) یعنی ویژگی های شخصیتی، خلاقیت، سازگاری و ارتباطات تراز جهانی برای پاسخگوی نیازهای اصلی دانش آموزان نسل دیجیتالی مسئله اصلی آموزش و پرورش است که ویژگیهای آموزشی و پرورش مطلوب در تراز چشم انداز ملی ایران 1404 و اسناد تحولی آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران نیز بدان اشارات دارد. در عرصه جهانی برنامه های پیش رو آموزش و پرورش تا 2030 از اهمیت و الویت ویژه می باشد که در اجلاس جهانی سال 2015 توسعه نظام های آموزشی تا سال 2030 تعیین سیاست و برنامه ریزی شده است که همه کشورها از جمله آموزش و پرورش ایران هم در عالی ترین سطح در اجلاس شرکت کرده و متعهد به اجرای برنامه و اقدامات توافق شده گردید. ویژگیهای مورد انتظار آموزش و پرورش آینده که بتواند تامین کننده خواسته مخاطبان (دانش آموزان) امروز و فردا با نیازهای متنوع و نوظهور بوده و نیز برنامه ها و اقدامات توافق شده برای توانمند سازی برنامه و منابع و زمینه تحقق به آن را انجام برساند. از موضوعات بسیار با اهمیت است که در ادامه به آن پرداخته خواهد شد.

والسلام